

WEST BENGAL STATE UNIVERSITY

B.A. Honours Part-II Examination, 2019

SANSKRIT

PAPER: SANA-III

Time Allotted: 4 Hours

Full Marks: 100

*The figures in the margin indicate full marks.
Candidates should answer in their own words and adhere to the word limit as practicable.*

UNIT-I
[Marks: 10]

1. Define and illustrate any *one* of the following: 5×1 = 5
विभावना, दृष्टान्त।
2. Name and explain the figure of speech in any *one* of the following: 5×1 = 5
(a) असमासजिगीषस्य स्त्रीचिन्ता का मनस्विनः।
अनाक्रम्य जगत्कृत्स्नं न सन्ध्यां भजते रविः ॥
(b) अनायासकृशं मध्यमशंकतरले दृशौ।
अभूषणमनोहारि बपुर्वयसि सुभुवः ॥

UNIT-II
[Marks: 35]

3. 'भारवेरर्थगौरवम्'— Justify the statement with apt quotations from your text. 12

OR

स सौष्टवोदार्यविशेषशालिनीं विनिश्चितार्थमिति वाचमाददे'—Do you consider that the speech of Vanecara is really endowed with the said merits? Reason your answer with quotations from your text. 12

4. Translate into English or Bengali any *two* of the following: 5×2 = 10

- (a) निसर्ग-दुर्बोधमबोधविकलवाः
क्व भूपतीनां चरितं क्व जन्तवः।
तवानुभावोऽयमवेदि यन्मया
निगूढतत्त्वं नय वर्त्म विद्विषाम् ॥

- (b) अबन्ध्यकोपस्य विहन्तुरापदां
भवन्ति वश्याः स्वयमेव देहिनः।
अमर्षशून्येन जनस्य जन्तुना
न जातहार्देन न विद्विषादरः ॥
- (c) सखीनिव प्रीतियुजोऽनुजीविनः
समानमानान् सुहृदश्च बन्धुभिः।
स सन्ततं दर्शयते गतस्मयः
कृताधिपत्यामिव साधु बन्धुताम् ॥
- (d) द्विषां विधाताय विधातुमिच्छतो
रहस्यनुज्ञामधिगम्य भूभृतः।
स सौष्ठवोदार्य विशेषशालिनीं
विनिश्चितार्थामिति वाचमाददे ॥

5. Explain in Sanskrit any *one* of the following verses:

8×1 = 8

- (a) स किंसखा साधु न शास्ति योऽधिपं
हितान्न यः संश्रृणुते स किम्प्रभुः।
सदानुकूलेषु हि कुर्वते रतिं
नृपेष्वमात्येषु च सर्व्वसम्पदः ॥
- (b) कथाप्रसङ्गेन जनैरुदाहृताद-
नुस्मृताखण्डल सूनुविक्रमः।
तवाभिधानाद् व्यर्थते नतानमः
सुदुः सहान्मेत्रपदादिवोरगः ॥

6. (a) Name and expound the Samāsa of किंसखा in 5.(a) or गतस्मया in 4.(c) 2
(b) Account for the case-ending in द्विषाम् in 4.(d) or हितात् in 5.(a) 2
(c) Derive the word दुर्बोधम् in 4.(a) or अभिधानाद् in 5.(b) 1

UNIT-III

[Marks: 35]

7. 'Kālidāsa is a poet of Nature'—Establish this statement in the light of the Raghuvamśam canto-I. 12

OR

What was the cause of childlessness of the king Dilīpa? How was he advised by the sage Vasiṣṭha to get rid of the same? 12

8. Translate into English or Bengali any *two* of the following verses: 5×2 = 10

- (a) क्व सूर्यप्रभवो बंशः क्व चाल्पविषया मतिः।
तितीर्षुर्दुस्तरं मोहादुडूपेनास्मि सागरम्॥
- (b) सेकान्ते मुनिकन्याभिस्तत्क्षणोज्झितवृक्षकम्।
विश्वासाय विहङ्गानामालबालाम्बुपायिनाम्॥
- (c) अनाकृष्टस्य विषयैर्विद्यानां पारदृश्वनः।
तस्य धर्मरतेरासीद् वृद्धत्वं जरसा विना॥
- (d) तं सन्तं श्रोतुमर्हन्ति सदसद्व्यक्तिहेतवः।
हेम्नः संलक्ष्यते हयग्नौ विशुद्धिः श्यामिकापि वा॥

9. Explain in Sanskrit any *one* of the following: 8×1 = 8

- (a) मन्दः कवियशःप्रार्थी गमिष्याम्युपहास्यताम्।
प्रांशुलभ्ये फले लोभादुद्धाहुरिव वामनः॥
- (b) द्वेष्योऽपि सम्मतः शिष्टस्तस्यार्तस्य यथौषधम्।
त्याज्यो दुष्टः प्रियोऽप्यासीदङ्गुलीवोरगक्षता॥

10. (a) Name and expound the samāsa of उद्धाहुः in 9.(a) or आलवालाम्बुपायिनाम् in 8.(b). 2
- (b) Account for the case ending in लोभात् in 9.(a) or विश्वासाय in 8.(b) 2
- (c) Derive उपहास्यताम् in 9.(a) or त्याज्यः in 9.(b) 1

UNIT-IV

[Marks: 20]

11. What are the characteristics of “Mahākāvya”? Is Śiśupālavadham a “Mahākāvya”? Put up your views. 2+7

OR

Throw light on the activities of ‘Śiśupāla’ in his previous births. 9

12. (i) Translate into English or Bengali any *one* of the following verses: 4×1 = 4

- (a) नवानधोऽधो बृहतः पयोधरान् समूढकर्पूरपरागपाण्डुरम्।
क्षणं क्षणोत्क्षिप्तगजेन्द्रकृत्तिना स्फुटोपमं भूतिसितेन शम्भुना॥
- (b) पतत्पतङ्गप्रतिमस्तपोनिधिः पुरोऽस्य यावन्न भुवि व्यलीयत।
गिरेस्तगित्वानिव तावदुच्यकैर्जवेन पीठादुदतिष्ठदच्युतः॥

OR

(ii) Write short notes on Kuvera and Nārada as found in the 'Śiśupālavadham'.

2×2=4

OR

(iii) (a) Name and expound the Samāsa in तपोनिधिः in 12.(i)b or अच्युतः in 12.(i)b.

2

(b) Account for the case ending in जवेन in 12.(i)b or गजेन्द्रकृत्तिना in 12.(i)a.

1

(c) Derive उदतिष्ठत् in 12.(i)b or व्यलीयत in 12.(i)b.

1

12. Explain in Sanskrit with reference to the context any *one* of the following:

7×1=7

(a) बलावलेपादधुनाऽपि पूर्ववत् प्रबाध्यते तेन जगज्जिगीषुणा।

सतीव योषित् प्रकृतिः सुनिश्चला पुमांसमभ्येति भवान्तरेष्वपि ॥

(b) तपेन वर्षाः शरदा हिमागमो वसन्तलक्ष्या शिशिरः समेत्य च।

प्रसून क्लृप्ति दधतः सदर्तवः पुरेऽस्य वास्तव्यकुटुम्बितां ययुः ॥

—x—

WEST BENGAL STATE UNIVERSITY

B.A. Honours Part-II Examination, 2019

SANSKRIT

PAPER: SANA-IV

Time Allotted: 4 Hours

Full Marks: 100

The figures in the margin indicate full marks.

Candidates should answer in their own words and adhere to the word limit as practicable.

UNIT-I

[Marks : 35]

1. (a) Answer any **two** questions from the following:

$12\frac{1}{2} \times 2 = 25$

(i) Discuss the variety of the contents of the Mahābhārata. State the influence of the Mahābhārata on Sanskrit and other literature.

$7\frac{1}{2} + 5$

(ii) Give an account of the origin and development of Sanskrit Prose Romance.

$12\frac{1}{2}$

(iii) Briefly discuss the growth and development of Sanskrit Historical Kāvya.

$12\frac{1}{2}$

(iv) What do you mean by Fables? Give an account of Sanskrit Fable literature.

$2\frac{1}{2} + 10$

(b) Write short notes on any **two** of the following:

$5 \times 2 = 10$

(i) Harivaṃśa

(ii) Kumāradāsa

(iii) Śrīharṣa

(iv) Gītāgovindam

(v) Mudrārākṣasa.

UNIT-II

[Marks: 15]

2. (a) Answer any **one** question from the following:

$10 \times 1 = 10$

(i) In which Sanskrit text was the theory of rotation of the earth propounded? Write a critical note on the text and its author.

$1 + 4 + 5$

(ii) What is the meaning of the word छन्दः ? Write in brief the works related to ChandaḥŚāstra.

(b) Write short note on any **one** of the following:

$5 \times 1 = 5$

(i) Brahmagupta

(ii) Saṅgīta-dāmodara

(iii) Suśrutasaṃhitā

(iv) Sūryasiddhānta.

UNIT-III

[Marks: 25]

3. (a) Who was Mahāśvetā? By whom was she being seen? Describe the different ways in which she was worshipping Lord Śiva.

$2 + 1 + 7$

OR

Differentiate Kathā from Ākhyāyikā. To which category does Bāṇabhaṭṭa's Kādambārī belong? Substantiate your answer with proper reasons.

$4 + 1 + 5$

(b) Explain in simple Sanskrit with reference to the Context any **one** of the following:

8×1 = 8

- (i) निरन्तर-भस्मोल्लुण्ठन-सिताङ्गी रतिमिव मदन-देह-निमित्तं हर-प्रसादनार्थमागृहीत-हराराधनाम्, क्षीरोदाधिदेवतामिव सहवास-परिचित-हर-चन्द्रलेखोत्कण्ठाकृष्टाम्, इन्दुमूर्तिमिव स्वर्भानु-भय-कृत-त्रिनयन-शरणागमनाम् ।
- (ii) ..... आगामिकृतयुगवीजकलामिव प्रमदारूपेण अवस्थिताम्, देहवतीमिव मुनिजनध्यान-सम्पदम्, अमरगजवीथिमिवाभ्रगङ्गा भ्यागमवेगपतिताम् ।

(c) Translate into Bengali or English any **one** of the following:

7×1 = 7

- (i) मणिमण्डपिकास्तम्भलग्नाभिरात्मानुरुपाभिः सहचरीभिरिव सवीणाभिर्विलासवतीभिः प्रतिमाभिरुपेताम्, स्नपनार्द्रलिङ्गसंक्रान्त-प्रतिविम्बतया अतिप्रवलभक्त्याराधितस्य हृदयमिव प्रविष्टां हरस्य ।
- (ii) अनवरत-गीत-परिस्फुरिताधरपुटवशात् अनिशुचिभिः शुद्धहृदयमपूरवैरिव गीतगुणैरिव स्वरैरिव स्तुतिवर्णैरिवमूर्तिमदभिर्मुखान्निष्पतदभिर्दशनांशुभिः पुनरिव स्नपयन्तीं गौरीपतिम् ।

UNIT-IV

[Marks: 25]

4. (a) Discuss the role of Viśruta in defeating Mitravarmā and Prachāṇḍavarmā and recapturing the kingdom of Vidarbha for Bhāskarvarmā, the minor prince of Vidarbha.

10

OR

दण्डिनः पदलालित्यम्— Justify the statement from your text with apt quotations.

(b) Explain any **one** of the following in simple Sanskrit:

8×1 = 8

- (i) ननु चतस्रो राजविद्याः, त्रयी वार्तान्वीक्षिकी दण्डनीतिरिति ।
- (ii) राज्यं नाम शक्तित्रयायत्तम् । शक्तयश्च मन्त्रप्रभावोत्साहाः परस्परानुगृहीताः कृत्येषु क्रमन्ते ।

(c) Translate any **one** from the following into Bengali or English:

7×1 = 7

- (i) सन्ति हि ते दन्तिनां दश सहस्राणि, हयानां लक्षत्रयमनन्तं च पादातम् । अपि च पूर्णान्येव हेमरत्नैः कोशगृहाणि ।

सर्वश्रेष्ठ जीवलोकः समग्रमपि युगसहस्रं । भुञ्जानो ते कोष्ठागाराणि रेचयिष्यति ।

किमिदमपर्याप्तं यदन्यार्जितायायासः क्रियते ।

- (ii) एवंगते मन्त्रिणि राजनि च कामवृत्ते चन्द्रपालितो नामाश्मकेन्द्रामात्यास्येन्द्रपालितस्य सूनुः असद्वृत्तः पितृनिर्वासितो नाम भूत्वा बहुभिश्चारणगणैर्बह्विभिरनल्पकौशलाभिः

शिल्पकारिणीभिरनेकच्छन्नकिङ्करैश्च गूढपुरुषैः परिवृत्तोऽभ्येत्य विविधाभिः

क्रीडाभिर्विहारभद्रमात्मसादकरोत् ।

—x—

